

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی
مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی
با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on
Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

بررسی رابطه آگاهی از حقوق شهروندی با رفتارهای پرخطر و بزهکارانه در جوانان ۱۸ تا ۲۲ سال شهر شیراز

شهره رضوی^۱

^۱دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی دانشگاه آزاد شهر شیراز، shohreh5722@gmail.com

چکیده

یکی از مسائل و مشکلات بفرنج جوامع امروز که توجه بسیاری از روان شناسان، جامعه شناسان و حقوقدانان را به خود جلب کرده است ، مساله رواج بزهکاری در بین نوجوانان و جوانان است . هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه آگاهی از حقوق شهروندی با رفتارهای پرخطر و بزهکارانه در جوانان ۱۸ تا ۲۲ سال شهر شیراز میباشد. پژوهش حاضر در زمره طرح های همبستگی قرار دارد. جامعه آماری پژوهش کلیه جوانان ۱۸ تا ۲۲ شهر شیراز می باشند که در سال ۱۴۰۲ در این شهر سکونت دارند. نمونه آماری شامل ۳۸۰ نفر از جوانان ۱۸ تا ۲۲ شهر شیراز میباشد که به روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای از افراد جامعه انتخاب شدند. پس از توزیع پرسشنامه ها با نرم افزار spss 23 مورد تجزیه و تحلیل در ۲ سطح توصیفی و استنباطی قرار گرفت. در سطح توصیفی به محاسبه شاخص های توصیفی نظیر میانگین، انحراف استاندارد، مینیمم و ماکزیمم متغیرهای پژوهشی پرداخته شده و در سطح استنباطی با آزمون ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون به بررسی فرضیه ها پرداخته شد. نتایج نشان داد ابعاد آگاهی از حقوق شهروندی در کل نزدیک به ۳۰ درصد از واریانس نمرات گرایش به رفتارهای پرخطر را تبیین می کند. همچنین مولفه مشارکت به صورت منفی و معناداری قادر به پیش بینی گرایش به رفتارهای پرخطر می باشد و مولفه نظم اجتماعی به صورت منفی و معناداری قادر به پیش بینی گرایش به رفتارهای پرخطر می باشد و مولفه همبستگی اجتماعی به صورت منفی و معناداری قادر به پیش بینی گرایش به رفتارهای پرخطر می باشد.

کلیدواژگان: آگاهی از حقوق شهروندی، رفتارهای پرخطر و بزهکارانه

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

۱. مقدمه

اغلب جمعیت کشور ما را نوجوانان و جوانان تشکیل می دهند و موفقیت این گروه بزرگ در آینده نه چندان دور، به شدت وابسته به تحصیلات رسمی و آموزشگاه های آنان دارد، همگان بر این واقفند که موفقیت فرزندان دغدغه جداناپذیر خانواده ها و متولیان تعلیم و تربیت هر کشوری است. یکی از مسائل و مشکلات بغرنج جوامع امروز که توجه بسیاری از روان شناسان، جامعه شناسان و حقوقدانان را به خود جلب کرده است، مساله رواج بزهکاری در بین نوجوانان و جوانان است. توجه به آمارها نشان می دهد، بررسی رفتارهای پر خطر^۱ یکی از موضوعات مورد بحث روان شناسی بوده و در این حیطه عوامل هیجانی نیز مورد توجه قرار گرفته است. آیزنک مسئله هیجان خواهی را از مؤلفه های برون گرایی می داند و افراد هیجان خواه افرادی هستند که فعالانه به دنبال موقعیت های خطرناک می روند [1]. یکی از مسائل ناراحت کننده جوامع امروزی که توجه بسیاری از محققان را به خود جلب نموده، موضوع گرایش به رفتارهای پرخطر است. بزهکاری در جامعه دامن گیر گروه سنی نوجوانان و جوانان می شود [2].

نوجوانی و جوانی جزو دوره های مهم و سرنوشت ساز در تکامل شخصیت انسان محسوب می شود. گاهی ممکن است که فرد در این دوره مشکلات و یا نگرانی هایی داشته باشد، که ضرورت انجام تحقیقاتی درباره عوامل تاثیرگذاری که باعث ایجاد مشکل در آنها می شود، را آشکار می سازد. علاوه بر این که به اعتقاد جرم شناسان، فردی که برای نخستین بار محکومیت می یابد، هر قدر جوان تر باشد به همان نسبت بیشتر امکان دارد که یک دوره طولانی مرتکب جرم گردد و متحمل محکومیت های دیگر شود. به عبارت دیگر، احتمال تشبیت بزهکاری در او بیشتر است و به همان نسبت فاصله زمانی بین نخستین بزه با بزه های بعدی کوتاه تر خواهد بود [3]. پس با بیان مطالب گفته شده اهمیت مطالعه در رابطه با رفتارهای پرخطر مشخص می شود. کسانی که در مرحله جوانی به سر می برند در دوره مملو از تعارض و نوسان بین استقلال و وابستگی، یکی از حساس ترین مراحل زندگی خود را می گذرانند و به این دلیل این امر برای جامعه، خانواده و به ویژه والدین، مسئولیت سنگینی را ایجاد می کند. یکی از مسائل و مشکلات جوامع امروزی که توجه بسیاری از روان شناسان، جامعه شناسان و حقوقدانان را به خود جلب کرده است، مسأله رواج بزهکاری در بین نوجوانان و جوانان است، همه ما می دانیم که جرم و جنایت بی مقدمه در انسان بروز نمی کند، بلکه معلول یک سری عوامل پیشین است که فرد را متمایل به کجروی می کند.

اولین سؤالی که در ذهن ایجاد می شود این است که چه عوامل و چه راهبردهایی مؤثرساز است که این رفتارهای پرخطر را در جوانان کاهش داد. رفتارهای پرخطر که ممکن است از جوانان سر بزند، نابسامانی های اجتماعی زیادی را بدنبال خود دارد، که هم به شخص و هم جامعه، لطمه هایی وارد می شود و این ویرانگری های حاصل از آن رفتارها، زمینه ساز مشکلات و سقوط بسیاری از ارزش ها و هنجارهای فرهنگی و اخلاقی می گردد که سلامت خانواده و جامعه را به خطر می اندازد. رفتارهای پرخطر به رفتارهایی گفته می شود که احتمال نتایج منفی و مخرب جسمی، روانشناختی و اجتماعی را برای فرد افزایش دهد [4]. نوجوانی به گونه ای است که وی را به سمت تجربه و موعیت های پرخطر رهنمون میسازد [5]. رفتارهای پرخطر رفتاریهایی هستند که سلامت و بهزیستی نوجوانان را در معرض نابودی قرار می دهد [6]. رفتارهایی شامل کشیدن قلیان، سیگار، مصرف مواد مخدر و الکل و رابطه جنسی، شایع ترین رفتارهای پرخطر دوره نوجوانی را تشکیل میدهند [7]. عوامل محیطی و اجتماعی نظیر خانواده، ضعف حمایت والدین از نوجوانان و نقش همسالان از جمله عوامل گرایش نوجوانان به رفتارهای پرخطر هستند [8].

یکی از مهمترین مسائلی که میتواند به جلوگیری از رفتارهای پرخطر نوجوانان کمک کند، آگاهی از حقوق شهروندی در هر جامعه است [9]. در تعریف فرهنگ شهروندی، آن را مجموعه ای از ارزشها، نگرشها و قوانین مشترک بنیادی میدانند که دربردارنده احساس تعلق، تعهد و احترام به میراث مشترک و همچنین تشخیص حقوق و تعهدات شهروندی می باشد [10].

همانطور که می دانیم موضوع حق تقدم در حقوق شهروندی در تمامی جوامع بشری مهم شمرده شده و به آن ارجح می نهند. حق تقدم یکی از مولفه های مهم حق و حقوق شهروندی است که رعایت آن احترام به حقوق دیگران در روابط اجتماعی می باشد؛ و بررسی مسئله حق تقدم با عواملی چون خشونت و نهادینه شدن آن در محیط های اجتماعی باید مورد توجه مسئولیت امر و شهروندان قرار

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین‌المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی

با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

گیرد [11]. از آنجایی که مهمترین مشخصه فضای عمومی شهری قابلیت و ظرفیت استفاده جمعی و همگانی می باشد لازم است طراحی فضای شهری از نظر کالبد فیزیکی و سخت افزاری در جهت ایجاد امنیت و رفاه همگانی باشد تا منجر به افزایش و ظهور و بروز تعاملات سازنده در بین شهروندان گردد. برخورداری از حقوق شهروندی ارزشهای بنیادی یک جامعه را تشکیل می دهد و شهر کانون شکل گیری روابط پیچیده اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی میان انسان هایی است که در فضای جغرافیایی معینی با همکاری و همیاری یکدیگر، در کنار هم زندگی می کنند. به دیگر سخن شهر حوزه ای مکانی است که از گستردگی فضا، جمعیت، تنوع خرده فرهنگ ها، تنوع مشاغل و نظم ساختاری برخوردار است [12]. شهر مکان عمومی برای کلیه شهروندان محسوب می شود که رعایت حق تقدم در کلیه امورات روزمرگی نظم، آرامش و امنیت را با خود به ارمغان می آورد که با بدست آوردن مهارت های پذیرش اجتماعی سطح آگاهی ها نسبت به رعایت حق تقدم در حقوق شهروندی بالا رفته و احترام جای خود را به بی حرمتی ها و خشونت ها می دهد [13]. حق تقدم در حقوق شهروندی از جمله مفاهیم های نوپدید است که به مسیرش در خصوص برابری و عدالت می باشد و در نظریات اجتماعی، سیاسی و حقوقی جایگاه ویژه ای پیدا کرده است و این هم زمانی تحقق می یابد که هم افراد یک جامعه از این حقوق مدنی برخوردار باشند ضمن اینکه شهروندان به عنوان اعضای یک جامعه در حوزه های مختلف مشارکت داشته باشند و در برابر حقوقی که دارند، مسئولیت هایی را نیز جهت اداره بهتر جامعه و ایجاد نظم بر عهده بگیرند و شناخت این حق و حقوق ها و تکلیف ها نقش موثری در ارتقاء شهروندی و جامعه ای بر اساس نظم و عدالت دارد [14].

این نظم و عدالت در حق تقدم حقوق شهروندی با داشتن مهارت هایی در زمینه پذیرش اجتماعی تحقق بیشتری پیدا می کند؛ و زمانی که نظم و عدالت حاکم گردد امنیت، آرامش، نوع دوستی تجلی پیدا خواهد کرد و فقدان آن جامعه همچنان که شاهدیم غرق در بی نظمی و هرج و مرج شدید شده، خشم و عصبانیت و پرخاشگری وسیله ی دفاعی افراد شده و به دنبال آن بی حرمتی و شأن انسانیت زیر سوال می رود. اتلاف وقت معضله ی دیگری است که در جامعه ی امروزی گریبان گیر همگی ما شده است. حقوق شهروندی زمانی به درستی تحقق می یابد که به اکثریت اعضای آن جامعه یا کشور آشنا به حقوق مدنی، اقتصادی و سیاسی خود بوده است. با شناخت بیشتر حقوق شهروندی، انسان ها نه تنها می توانند به امتیازات برابر بیشتری برسند بلکه با ایجاد احساس مسئولیت و تکالیف در برابر یکدیگر کمک بزرگی به ایجاد بیشتر عدالت در جوامع می کنند [15]. در همین راستا نیز پژوهش هایی صورت گرفته است. کاظمی و باقری (۱۴۰۱) در پژوهشی تحت عنوان بررسی رابطه بین آگاهی از حقوق شهروندی و فرهنگ شهروندی نشان دادند که بین میزان آگاهی دانشجویان از حقوق شهروندی (حقوق شهروندی سیاسی، اجتماعی و مدنی) و فرهنگ شهروندی آنان رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد [16]. عنایتی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی تحت عنوان رابطه آگاهی از حقوق شهروندی با رفتار اجتماعی دانشجویان نشان دادند که هر سه بعد حقوق مدنی، حقوق سیاسی و حقوق اجتماعی نه تنها دارای رابطه معناداری با رفتار اجتماعی هستند، بلکه پیش‌بینی‌کننده‌های معنی‌داری نیز برای رفتار اجتماعی دانشجویان محسوب می شوند [17]. دسترنج و ملاحی (۱۳۹۸) در پژوهشی تحت عنوان بررسی رابطه آگاهی از حقوق شهروندی با رفتار اجتماعی در میان دانشجویان دانشگاه پیام نور بندرعباس نشان دادند که میان متغیرهای جنس، تحصیلات والدین با آگاهی دانشجویان از حقوق شهروندی رابطه‌ی معنادار مشاهده گردید [18]. همچنین مشخص شد که میان پایگاه اقتصادی - اجتماعی خانواده و میزان آگاهی از حقوق شهروندی رابطه‌ی معناداری وجود ندارد. میان آگاهی دانشجویان از حقوق شهروندی و ابعاد سیاسی، جنسیتی و فرهنگی حقوق شهروندی با رفتار اجتماعی رابطه‌ی معنادار مشاهده شد. با توجه به مطالب فوق هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه آگاهی از حقوق شهروندی با رفتارهای پرخطر و بزهکارانه در جوانان ۱۸ تا ۲۲ سال شهر شیراز می باشد.

۲. طرح و روش پژوهش

پژوهش حاضر در زمره طرح های همبستگی قرار دارد که طی آن به بررسی رابطه آگاهی از حقوق شهروندی با رفتارهای پرخطر و بزهکارانه در جوانان ۱۸ تا ۲۲ سال شهر شیراز پرداخت. جامعه آماری پژوهش کلیه جوانان ۱۸ تا ۲۲ شهر شیراز می باشند که در سال ۱۴۰۲ در این شهر سکونت دارند. نمونه آماری شامل ۳۸۰ نفر از جوانان ۱۸ تا ۲۲ شهر شیراز می باشند که به روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای از افراد جامعه انتخاب شدند. بدین صورت که از کلیه مناطق شهر شیراز مناطق ۱، ۷، ۱۱ و ۱۷ انتخاب شدند و از این مناطق با مراجعه به پارک ها و موسسات و مجتمع های تجاری اقدام به انتخاب افراد نمونه گردید. هر پرسشنامه به صورت حضوری و پس

از توضیحات لازم به افراد نمونه ارائه شد. پس از توزیع پرسشنامه ها هدف از انجام تحقیق و نحوه تکمیل پرسشنامه ها برای آنان توضیح تشریح گردید و محرمانه بودن اطلاعات پرسشنامه ها نیز به آنان یاد آوری گردید، سپس به جمع آوری پرسشنامه ها پس از تکمیل آن پرداخته شد و سرانجام تجزیه و تحلیل آماری داده ها انجام پذیرفت. پرسشنامه ها بعد از جمع آوری با نرم افزار SPSS 23 مورد تجزیه و تحلیل در ۲ سطح توصیفی و استنباطی قرار گرفت. در سطح توصیفی به محاسبه شاخص های توصیفی نظیر میانگین، انحراف استاندارد، مینیمم و ماکزیمم متغیرهای پژوهشی پرداخته شده و در سطح استنباطی با آزمون ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون به بررسی فرضیه ها پرداخته شد. رعایت موازین حقوقی و اخلاقی در طول انجام پژوهش رعایت گردید و سعی در توجیه آزمودنی ها در مورد پژوهش و اهداف انجام پژوهش شد و به آزمودنی ها اطمینان داده شد که اطلاعات مربوط به ایشان به صورت محرمانه نگهداری می شود. همچنین، در طول پژوهش از منابع معتبر علمی و نتایج تحقیق دیگران استفاده گردید و اصل رعایت صداقت در تجزیه و تحلیل اطلاعات مورد توجه قرار گرفت.

۳. ابزار اندازه گیری پژوهش

ابزار اندازه گیری پژوهش عبارتند از:

۳.۱. پرسشنامه استاندارد نگرش به هنجارهای شهروندی دالتون^۱ و همکاران

این پرسشنامه توسط دالتون و همکاران (۲۰۰۶) با هدف ارزیابی نگرش به هنجارهای شهروندی (مشارکت، استقلال فردی، نظم اجتماعی، همبستگی اجتماعی) ساخته شد. این پرسشنامه ۱۱ سوال داشته و هدف آن ارزیابی نگرش به هنجارهای شهروندی (مشارکت، استقلال فردی، نظم اجتماعی، همبستگی اجتماعی) می باشد. این پرسشنامه توسط دالتون و همکاران (۲۰۰۶) طراحی و تدوین گردیده است. طیف نمره گذاری آن بر اساس طیف لیکرت پنج گزینه ای می باشد. این پرسشنامه دارای ۴ بعد مشارکت، استقلال فردی، نظم اجتماعی و همبستگی اجتماعی می باشد برای بدست آوردن امتیاز پرسشنامه مجموع امتیازات مربوط به تک تک سوالات را با هم جمع نموده امتیازات کلی بالاتر نشان دهنده نگرش مثبت فرد پاسخ دهنده به هنجارهای شهروندی خواهد بود و برعکس. در پژوهش دالتون و همکاران (۱۳۹۳) علاوه بر تایید روایی محتوایی، روایی سازه با استفاده از آزمون تحلیل عاملی در چهار بعد مجزا مورد تایید قرار گرفت [19]. برای محاسبه پایایی آن از آلفای کرونباخ استفاده گردید که پایایی آن ۰/۷۶ بدست آمد.

۳.۲. مقیاس خطرپذیری ۲ (IARS)

این پرسشنامه دارای ۳۸ سوال بوده که توسط زاده محمدی و همکاران (۱۳۹۰) ساخته شده است. و هدف آن سنجش میزان خطرپذیری از ابعاد مختلف (گرایش به مواد مخدر، گرایش به الکل، گرایش به سیگار، گرایش به خشونت، گرایش به رابطه و رفتار جنسی، گرایش به رابطه با جنس مخالف، گرایش به رانندگی خطرناک) می باشد. شیوه نمره دهی آن بر اساس طیف لیکرت پنج گزینه ای بوده است. در پژوهش زاده محمدی و همکاران (۱۳۹۰) روایی سازه این مقیاس مورد ارزیابی قرار گرفت [20]. تحلیل عاملی اکتشافی با مولفه های اصلی نشان داد که این پرسشنامه مقیاسی هفت بعدی است، که ۶۴/۸۴ درصد واریانس خطرپذیری را تبیین می کند. میزان آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۹۴ و برای خرده مقیاس های آن در دامنه ۰/۷۴ تا ۰/۹۳ قرار داشت که بیانگر پایایی خوب این مقیاس است.

۴. یافته های پژوهش

داده های خام بعد از جمع آوری با نرم افزار SPSS در دو سطح توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در سطح توصیفی به محاسبه شاخص هایی نظیر میانگین، انحراف استاندارد، حداقل و حداکثر نمرات پرداخته شد و در سطح استنباطی با استفاده از آزمون های تحلیل رگرسیون و ضریب همبستگی پیرسون به بررسی و آزمون فرضیه های پژوهش پرداخته شد. جدول ۱ جدول فراوانی متغیرهای جمعیت شناختی شرکت کنندگان را به تفکیک جنسیت، سن و وضعیت اقتصادی خانواده نشان می دهد.

جدول ۱، آمار توصیفی متغیرهای جمعیت شناختی شرکت کنندگان

متغیر	گروه	تعداد	درصد
جنسیت	دختر	۱۲۵	۳۲
	پسر	۲۵۵	۶۸
سن	۱۸ تا ۲۰ سال	۱۳۶	۳۵
	۲۰ تا ۲۱ سال	۱۴۹	۳۹
	۲۲ سال	۹۵	۲۶
وضعیت اقتصادی خانواده	ضعیف	۱۵۶	۴۱
	متوسط	۱۶۱	۴۲
	خوب	۶۳	۱۷

در جدول شماره ۲ آمار توصیفی ابعاد آگاهی از حقوق شهروندی و گرایش به رفتارهای پرخطر شرکت کنندگان به تفکیک میانگین، انحراف استاندارد، حداقل و حداکثر نمرات محاسبه شده است. همانگونه که مشاهده میشود میانگین و انحراف معیار مشارکت ۸/۰۹ و ۲/۶۵، میانگین و انحراف معیار استقلال فردی ۹/۴۵ و ۳/۰۹ و میانگین و انحراف معیار نظم اجتماعی ۱۱/۰۹ و ۳/۲۷ میباشد. همچنین میانگین و انحراف معیار همبستگی اجتماعی ۲/۸۹ و ۰/۶۷ میباشد و میانگین و انحراف معیار گرایش به رفتارهای پرخطر ۹/۸۴ و ۹/۸۴ میباشد.

جدول ۲، جدول آمار توصیفی ابعاد آگاهی از حقوق شهروندی و گرایش به رفتارهای پرخطر شرکت کنندگان

متغیر	ابعاد	میانگین	انحراف استاندارد	حداقل	حداکثر
آگاهی از حقوق شهروندی	مشارکت	۸/۰۹	۲/۶۵	۴	۱۵
	استقلال فردی	۹/۴۵	۳/۰۹	۴	۱۵
	نظم اجتماعی	۱۱/۰۹	۳/۲۷	۳	۱۸
	همبستگی اجتماعی	۲/۸۹	۰/۶۷	۱	۵
گرایش به رفتارهای پرخطر					
		۹/۸۴	۹/۸۴	۴۷	۱۲۹

جدول شماره ۳ آزمون همبستگی پیرسون را بین ابعاد آگاهی از حقوق شهروندی و گرایش به رفتارهای پرخطر را نشان می دهد. همانگونه که مشاهده میشود بین مشارکت و گرایش به رفتارهای پرخطر شرکت کنندگان رابطه منفی و معناداری وجود دارد ($p=0/001$, $R=-0/324$). به عبارتی با افزایش مشارکت میزان گرایش به رفتارهای پرخطر کاهش می یابد. بین استقلال فردی و گرایش به رفتارهای پرخطر شرکت کنندگان رابطه منفی و معناداری وجود دارد ($p=0/001$, $R=-0/290$). به عبارتی با افزایش استقلال فردی میزان گرایش به رفتارهای پرخطر کاهش می یابد و بین نظم اجتماعی و گرایش به رفتارهای پرخطر نیز رابطه منفی و معناداری وجود دارد ($p=0/001$, $R=-0/411$). به عبارتی با افزایش نظم اجتماعی میزان گرایش به رفتارهای پرخطر کاهش می یابد. همچنین و بین همبستگی اجتماعی و گرایش به رفتارهای پرخطر نیز رابطه منفی و معناداری وجود دارد ($p=0/001$, $R=-0/287$). به عبارتی با افزایش همبستگی اجتماعی میزان گرایش به رفتارهای پرخطر کاهش می یابد.

جدول ۳، ماتریس همبستگی پیرسون بین آگاهی از حقوق شهروندی و گرایش به رفتارهای پرخطر شرکت کنندگان

مشارکت	استقلال فردی	نظم اجتماعی	همبستگی اجتماعی	گرایش به رفتارهای پرخطر
مشارکت	۱			
استقلال فردی	۰/۴۵۳**	۱		
نظم اجتماعی	۰/۵۱۱**	۰/۴۰۹**	۱	
همبستگی اجتماعی	۰/۳۴۵**	۰/۲۹۸**	۰/۲۵۶**	۱
گرایش به رفتارهای پرخطر	-۰/۳۲۴**	-۰/۲۹۰**	-۰/۴۱۱**	-۰/۲۸۷**

P≤0.01** P≤0.05*

جهت پیش بینی گرایش به رفتارهای پرخطر بر اساس آگاهی از حقوق شهروندی، از آزمون رگرسیون چندگانه به روش همزمان استفاده شد که نتایج حاصل از آن در جدول شماره ۴ آمده است. با توجه به جدول ۴ همانگونه که مشاهده می شود میزان R برابر ۰/۵۵۰ و R^2 برابر ۰/۳۰۲ می باشد. به عبارتی ابعاد آگاهی از حقوق شهروندی در کل نزدیک به ۳۰ درصد از واریانس نمرات گرایش به رفتارهای پرخطر را تبیین می کند. همچنین مولفه مشارکت به صورت منفی و معناداری قادر به پیش بینی گرایش به رفتارهای پرخطر می باشد ($\beta = -0.345, p = 0.001$) و مولفه نظم اجتماعی به صورت منفی و معناداری قادر به پیش بینی گرایش به رفتارهای پرخطر می باشد ($\beta = -0.234, p = 0.008$) و مولفه همبستگی اجتماعی به صورت منفی و معناداری قادر به پیش بینی گرایش به رفتارهای پرخطر می باشد ($\beta = -0.211, p = 0.005$).

جدول ۴، آزمون رگرسیون بینی گرایش به رفتارهای پرخطر بر اساس ابعاد آگاهی از حقوق شهروندی

متغیر پیش بین	R	R ²	F	P	β	T	P
مشارکت	۰/۵۵۰	۰/۳۰۲	۴۲/۲۲۸	۰/۰۰۱	-۰/۳۴۵	۳/۷۶۸	۰/۰۰۱
استقلال فردی					-۰/۱۵۴	۱/۸۳۴	۰/۰۹۸
نظم اجتماعی					-۰/۲۳۴	۲/۵۴۶	۰/۰۰۸
همبستگی اجتماعی					-۰/۲۱۱	۲/۳۲۵	۰/۰۰۵

۵. بحث و نتیجه گیری

همانگونه که مشاهده شد نتایج نشان داد با افزایش مشارکت میزان گرایش به رفتارهای پرخطر کاهش می یابد. با افزایش استقلال فردی میزان گرایش به رفتارهای پرخطر کاهش می یابد و با افزایش نظم اجتماعی میزان گرایش به رفتارهای پرخطر کاهش می یابد. همچنین با افزایش همبستگی اجتماعی میزان گرایش به رفتارهای پرخطر کاهش می یابد. جهت پیش بینی گرایش به رفتارهای پرخطر بر اساس آگاهی از حقوق شهروندی، از آزمون رگرسیون چندگانه به روش همزمان استفاده شد که نتایج حاصل از آن نشان داد مولفه مشارکت به صورت منفی و معناداری قادر به پیش بینی گرایش به رفتارهای پرخطر می باشد و مولفه نظم اجتماعی به صورت منفی و

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین‌المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on
Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

معناداری قادر به پیش‌بینی گرایش به رفتارهای پرخطر می‌باشد و مولفه همبستگی اجتماعی به صورت منفی و معناداری قادر به پیش‌بینی گرایش به رفتارهای پرخطر می‌باشد.

نتایج این آزمون با نتایج تحقیقات عنایتی و همکاران (۱۳۹۱) [17]، دسترنج و ملاحی (۱۳۹۸) [18] و کاظمی و باقری (۱۴۰۱) [16] همسو می‌باشد.

در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که آگاهی جوانان از حقوق شهروندی می‌تواند مبنای تعهد آنان به انجام حقوق شهروندی مجموعه حقوق و تکالیف شهروندی باشد. تکالیفی است که برای اشخاص و اتباع یک کشور شناخته شده است و در زمینه‌های مختلف حقوق مدنی، سیاسی و اجتماعی معنا پیدا میکند و مصادیق عدیده‌ای در حوزه‌های مختلف زندگی شهروندان را در برمیگیرد. به تعبیر دیگر، حقوق شهروندی به مجموعه‌ای از حقوق، امتیازات و تعهداتی گفته می‌شود که در نظام حقوقی یک کشور به شهروندان آن با لحاظ کردن دو اصل کرامت انسان و منع تبعیض در جهت فراهم‌سازی زمینه رشد شخصیت فردی و اجتماعی آنها تعلق می‌گیرد [21]. تمام افراد در نظام شهروندی دارای حقوق و احترام، همچنین دارای مسئولیت متقابل نسبت به یکدیگر هستند که رعایت آن یک التزام و عامل حفظ منزلت آنان است. بنابراین شهروندان باید حق و تکالیف خود را شناخته و در فرآیندی تعاملی مسئولیت‌ها و تکالیف متقابل برخاسته از مفهوم شهروندی را ایفاء کنند. نظام شهروندی در معنای کلی خود این تعهد دو جانبه را نسبت به اصول و وظایف شهروندی ایجاد میکند [22]. از آنجا که احساس شهروندی در شکل‌گیری و عمل به شهروندی نقش بسزایی دارد، بالا نبودن احساس برخورداری از حقوق شهروندی در بین جوانان، می‌تواند شکاف بین عمل و احساس را در بین جوانان ایجاد کند. به عبارت دیگر عمل به شهروندی نیازمند نگرش مناسب بین افراد است که هم افراد شناخت مناسب نسبت به شهروندی و حقوق آن داشته باشند و هم احساس متناسبی نسبت به آن. وجود این دو شناخت و احساس مناسب در فرد می‌تواند او را برای عمل به شهروندی آماده کند. عمدتاً شناخت افراد از حقوق شهروندی براساس حقوقی که در قانون اساسی در قالب حقوق ملت به تصویب رسیده است، به دست می‌آید. از طرف دیگر براساس یافته‌های توصیفی مقاله از احساس برخورداری از حقوق شهروندی در میان جوانان، مشاهده می‌شود میزان احساس افراد از حقوق شهروندی بالا نیست و در نتیجه می‌تواند عمل به شهروندی را در بین جوانان با مشکل مواجه کند و زمینه انفعال و انزوا و عدم مشارکت را در آنها ایجاد کند [23]. فرهنگ شهروندی جریانی است که در بستر خود منجر به رشد نوجوانی می‌شود که نه تنها از حقوقی برخوردارند، بلکه وظایفی را هم به منظور تضمین عدالت در جامعه برعهده می‌گیرند. در چنین فرآیندی افراد علاوه بر اینکه جامعه خود را شکل می‌دهند تلاش میکنند تا با انجام وظایف و مسئولیت‌های خود، عناصر متشکله جامعه را حفظ میکنند. از این منظر، فرهنگ شهروندی را میتوان نمایی از ارتباط اجتماعی و قانونی بین افراد و جامعه سیاسی و اجتماعی‌شان دانست. از سوی دیگر، فرهنگ شهروندی را نباید صرفاً مجموعه‌ای از عوامل رفتاری قلمداد کرد، بلکه باید آن را ایجاد و نشر یک خلق و خوی شهروندی دانست که دربرگیرنده تمایل به عمل کردن در جهت منافع عمومی، مشارکت در ایفای نقش شهروندی، مسئولیت‌پذیری و قانون‌مداری، و همچنین حساس بودن نسبت به احساسات، نیازها و حقوق دیگران است [24].

در نهایت گرچه ارائه راهبردها و پیشنهادات مستلزم شناخت تقریباً کامل یک پدیده و پژوهش‌های متعددی در آن زمینه است، با این حال با توجه به یافته‌های پژوهش، میتوان راهبردها و پیشنهادات زیر را ارائه داد:

- برای تحقق شهروندی نگرش و ایستارهای مناسب ضروری است. شهروندی محصول جامعه‌ای است که در آن هویت افراد نه براساس شبکه‌های قومی، قبیله‌ای و طایفه‌ای، بلکه بر محور ارزشها و معیارهای عام تعیین شوند و این نگرش به معنای رفع تفاوتها نیست، بلکه شناخت و حمایت از تنوع‌ها، با توجه به حقوق همه افراد و بدون محوریت هویت‌های خاص باید در نظر گرفته شود.

- مطالعه و بررسی به منظور شناسایی شیوه‌های آموزشی و تقویت ارزش‌ها و نگرش‌های عام و دموکراتیک و اخلاق مشارکتی و مدنی برای تقویت احساس برخورداری از حقوق شهروندی.

- شهرداری با نصب تابلوها و پلاکاردهایی در زمینه شهروندی، مشارکت و الگوهای عام‌گرایی می‌تواند به افزایش احساس شهروندی و به تناسب آن تحقق شهروندی کمک کند.

۶. منابع:

- [1] سوری، احمد و باغانی، رضاعلی؛ (۱۳۸۷). « بررسی و مقایسه ویژگی‌های شخصیتی رانندگان متخلف با رانندگان عادی منطقه ۲ رانمایی و رانندگی شهر تهران ». فصلنامه مطالعات مدیریت ترافیک، سال سوم، شماره یازده

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

- [2] اکبری، ابوالقاسم؛ (۱۳۸۷). «مشکلات نوجوانی و جوان». تهران: رشد و توسعه.
- [3] خسروشاهی، قدرت الله؛ (۱۳۸۸). «پیشگیری ثانویه از جرم و انحرافات در آموزه های قرآن». فصلنامه رفاه اجتماعی، سال نهم، شماره سی و چهار، ص ۲۷۴-۲۴۵.
- [4] زاده محمدی، علی، احمدآبادی، زهره، و حیدری، محمود. (۱۳۹۰). تدوین و بررسی ویژگی های روان سنجی مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی. مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران (اندیشه و رفتار)، ۱۷(۳) (پیاپی ۶۶)، ۲۱۸-۲۲۵.
- [10] فاطمی نیا، سیاوش، و حیدری، سیامک. (۱۳۸۹). عوامل مرتبط با تعهدات شهروندی. رفاه اجتماعی، ۱۰(۳۸)، ۴۱-۶۴.
- [15] خلیلیان اشکذری، محمدجمال. (۱۳۹۸). چالش ها، راهبردها و الزامات رونق تولید در جمهوری اسلامی ایران. معرفت اقتصاد اسلامی، ۱۱(۱) (پیاپی ۲۱)، ۱۱۱-۱۳۰.
- [16] کاظمی، عظیمه؛ باقری، مهدی حسنی (۱۴۰۱). بررسی رابطه بین آگاهی از حقوق شهروندی و فرهنگ شهروندی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی سیرجان). دستاوردهای نوین در حقوق عمومی، دوره ۱، شماره ۱، خرداد ۱۴۰۱، صفحه ۷۲-۵۵.
- [17] عنایتی ترانه، آراسته حمیدرضا، ضامنی فرشیده، نظافتی پایانی یوسف. رابطه آگاهی از حقوق شهروندی با رفتار اجتماعی دانشجویان. اخلاق در علوم و فناوری. ۱۳۹۱؛ ۷(۲): ۲۵-۳۴.
- [18] دسترنج، منصوره، ملاحی، مهدی. (۱۳۹۸). بررسی رابطه آگاهی از حقوق شهروندی با رفتار اجتماعی در میان دانشجویان دانشگاه پیام نور بندرعباس. توسعه اجتماعی، ۱۳(۳)، ۱۱۷-۱۴۴.
- [20] زاده محمدی، علی و احمدآبادی، زهره و پناغی، لیلی و حیدری، محمود؛ (۱۳۹۰). «ساخت و هنجاریابی مقیاس خطرپذیری جوانان». مجله روانشناسی ۵۸، سال پانزده، شماره دو، ص ۱۴۶-۱۲۹.
- [21] وروایی اکبر، فرهانی احمد، اعزازی اردی لیلیا، عباسلو بختیار. ملاحظات حقوقی تأسیس بانکهای اطلاعاتی ژنتیکی جنایی در پرتو الزامات حقوق شهروندی. فصلنامه دانش انتظامی (۱۳۸۹)، شماره ۱۱، ۲۰۸-۲۳۳.
- [5] Steinberg L, Icenogle G, Shulman EP, Breiner K, Chein J, Bacchini D & et al. (2018). Around the world, adolescence is a time of heightened sensation seeking and immature selfregulation. *Developmental Science*, 21(2), 1- 26.
- [6] Samimi Z, Heyrati H, Ramesh S, Kord Tamini M. (2016). Role of academic motivation in highrisk behavior of vulnerable students. *Journal Child Mental Health*, 3(3), 85 -95. (In Persian)
- [7] Radmehr F, Hosseinkhanzadeh AA. (2018). The role of problem solving skills and self-efficiency in explaining the high risk behaviors of students. *Quarterly Journal of Child Mental Health*, 5(3), 69 -157. (In Persian)
- [8] Livazovic G. (2017). Role of family, peers and school in Externalised adolescent risk behavior. *Hrvatska revija za rehabilitacijska instrazivanje*, 9530, 186 -203.
- [9] Deci EL, Olafsen AH, Ryan RM. (2017). SelfDetermination theory in work organization: The state of a science. *Annu Rev Organ Psychol Organ Behav*, 4, 19 -43.
- [11] Biesta, G. (2009). What kind of citizenship for European higher education? Beyond the competent active citizen. *European Educational Research Journal*, 8(2): 146-158.
- [12] Anderson, E., Hoerberigs, R., Mackinnon, L and Thwaites, T. (2004). Cultural inclusive arts education in Aotearoa/New Zealand, School for Visual and Creative Arts in Education. University of Auckland New Zealand: 1-3.
- [13] Li, J. (2009). Fostering citizenship in China's move from elite to mass higher education: An analysis of students' political socialization and civic participation. *International Journal of Educational Development*, 29(4): 382-398.
- [14] Marshall, T, H. (2009). Citizenship and Social Class in (Eds) Jeff Manza and Michael Sauder *Inequality and Society*. W.W. Norton and Co. New York
- [19] Dalton, Russell (2006), citizenship norms and political participation in America: the good news is the bad news is wrong, center for the study of democracy, university of California.
- [22] Haigh M (2008). Internationalisation, planetary citizenship and higher education Inc. *Compare: A Journal of Comparative Education* 38(4): 427-440.
- [23] Schwarzmantel, John (2003). *Citizenship and Identity, Towards a New Republic*. London: Routledge.
- [24] SKogen, R. (2010). *The missing Element to Achieving a Citizenship –as Practice: Balancing freedom and responsibility in schools to university of Alberta Interchange*, Vol.4, Springe 2010.